

El terme *norma* en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana¹

ALBA COLL PÉREZ
Universitat Pompeu Fabra
alba.coll@upf.edu

Alba Coll és doctora en

Comunicació Lingüística i Mediació Multilingüe per la Universitat Pompeu Fabra (UPF). És membre del Grup IULATERM i de l'Observatori de Neologia a l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la UPF. Centra la seva recerca en els àmbits de la lexicografia, la terminologia i la neologia. És tutora i professora del màster online de Terminologia, en les seves edicions en castellà i en anglès (IULA-IDEC). Ha estat professora del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la UPF. Ha guanyat el Premi Institut d'Estudis Catalans de Lexicografia i Onomàstica Joan Coromines 2014 per la seva tesi doctoral.

Resum

Aquest treball és un estudi sobre el terme *norma*, en el sentit de norma lingüística, en diccionaris normatius i d'ús de llengua catalana i de llengua castellana. L'objectiu principal és detectar pistes que ens donin informació sobre la concepció de norma que es vehicula en els diccionaris a través de la mateixa definició de norma i de les ocurrències del terme en la resta dels articles lexicogràfics dels diccionaris.

PARAULES CLAU: diccionaris; norma lingüística; llengua catalana; llengua castellana

Abstract

The term norm in Catalan and Spanish dictionaries

This paper is a study of the term *norm*, in the sense of linguistic norm, in normative and descriptive dictionaries of Catalan and Spanish. The main goal is to obtain clues that give us information about the dictionaries' concept of norm. This is achieved by studying the definitions proper and the occurrences of the term in the lexicographic articles.

KEYWORDS: dictionaries; linguistic norm; Catalan; Spanish

TERMINÀLIA 11 (2015): 7-19 · DOI: 10.2436/20.2503.01.73
Data de recepció: 3/10/2014. Data d'acceptació: 4/2/2015
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

El terme *norma* aplicat a les llengües s'utilitza normalment amb un doble sentit: d'una banda, parlem de la *norma* per referir-nos a un model de llengua fruit de la selecció dels usos dels parlants sobre la base de determinats criteris (Coseriu, 1952; Lara, 1976; Cabré, 1999; Martínez de Sousa, 2003). D'altra banda, també parlem de *norma* per referir-nos a una prescripció o a un conjunt de prescripcions que orienten aquesta selecció d'usos i condueixen a la conformació del model (Jespersen, 1925; Lara, 1976; Bédard i Maurais, 1983).

En concret, en aquest article ens proposem analitzar el tractament del terme *norma* en un conjunt de diccionaris, normatius i d'ús,² amb l'objectiu de detectar pistes que ens donin informació sobre com conceben la norma lingüística. Pruvost (2002) explica que una de les estratègies per detectar la manera com el diccionari vehicula la norma és l'anàlisi del tractament del terme *norma* en el mateix diccionari. Per portar a terme aquesta anàlisi proposa dues tasques. La primera, analitzar les accepcions de l'entrada *norma* del diccionari. La segona, buscar totes les ocurrències del terme *norma* en les definicions i els exemples del diccionari i analitzar aquells casos en què *norma* es refereix a la norma lingüística.

A més d'aplicar aquestes dues estratègies, proposem una tercera tasca que complementa la proposta de Pruvost: cercar en diccionaris i en textos especialitzats altres termes relacionats amb el terme *norma* en la seva accepció lingüística. El conjunt de termes resultants podrien ser considerats un recull terminològic sobre la norma lingüística que ens aportaria més pistes sobre la concepció de la *norma*.

Seguint aquesta proposta, en aquest article ens plantegem tres objectius:

- Observar com es defineix el terme *norma*, en la seva accepció lingüística, en un conjunt de diccionaris.
- Interpretar l'ús d'aquest terme en cada diccionari per determinar la concepció de *norma* que se'n desprèn.
- Comparar els diferents usos del terme *norma* en cada un dels diccionaris per establir semblances i diferències entre aquests diccionaris.

La consecució d'aquests tres objectius ens ajudarà a definir la concepció de *norma* que es desprèn dels diccionaris, en el sentit de si un diccionari és més permissiu o més restrictiu en l'actualització progressiva del leuari, si és més conservador o més obert a l'evolució de la llengua, si posa l'èmfasi en la genuïnitat de la llengua o opta per separar-se del model més genuí, etcètera.

1 El terme *norma* en els diccionaris

Hem dividit l'estudi dels diccionaris en tres etapes.³ En la primera, hem fet una anàlisi dels diccionaris de llengua catalana, normatius i d'ús:

- Diccionaris normatius: *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC), de 1954; *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC1), de 1997, i *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2), de 2007.
- Diccionari d'ús: *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC), de 1998.

En la segona etapa, ens hem ocupat dels diccionaris de llengua castellana:

- Diccionaris normatius: *Diccionario de la lengua española* (DRAE16), de 1939; *Diccionario de la lengua española* (DRAE21), de 1995, i *Diccionario de la lengua española* (DRAE22), de 2001.
- Diccionari d'ús: *Diccionario del español actual* (DEA), de 1999.

Per explorar els diccionaris disposem de les versions digitals, excepte del DGLC i del DRAE16. En els diccionaris en versió digital hem fet una cerca automàtica de tots els contextos en què apareix el terme *norma*, tant en singular com en plural. En els diccionaris DGLC i DRAE16, dels quals només disposem d'una versió en format paper, hem fet una cerca manual dels mateixos articles lexicogràfics que contenen el terme *norma* en els diccionaris en versió digital.

En cada una de les dues primeres etapes, el primer pas ha consistit a recollir les definicions del lema *norma* en cada diccionari. En l'avaluació dels resultats ens hem fixat en les semblances i diferències que presenten entre si els diccionaris d'una mateixa llengua. Com a segon pas de l'anàlisi, hem recollit i analitzat tots els articles lexicogràfics que contenen el terme *norma* en la seva accepció lingüística, en les definicions i en els exemples. En la tercera etapa, hem comparat els resultats obtinguts en les dues etapes anteriors amb el propòsit d'identificar les semblances i les diferències entre els diccionaris de cada llengua.

1.1 Diccionaris de llengua catalana

Vegem en la taula 1 la definició del lema *norma* de cada diccionari.

Els quatre diccionaris de llengua catalana presenten un article lexicogràfic per a *norma* i inclouen una definició general del terme dins l'article. Tot i això, només el GDLC, el DIEC2 i el DIEC1 inclouen una accepció específica de *norma lingüística*. L'obra que és més explícita en la definició de *norma lingüística* és el diccionari d'ús GDLC. S'hi preveuen dues subaccepcions diferents de *norma lingüística* dins la mateixa accepció: d'una banda s'entén la *norma* com un ús comú de tots els parlants i, de l'altra, es presenta com una prescripció de la gramàtica.

Quant als diccionaris normatius, tant el DIEC1 com el DIEC2 es refereixen a la norma lingüística a través d'una sola accepció que preveu tan sols el vessant prescriptiu. Sembla, doncs, que no hi ha cap canvi substancial en la concepció de la *norma* entre una edició i l'altra del DIEC. En canvi, si comparem la que es desprèn dels diccionaris normatius amb la que es vehicula

Diccionari	Article lexicogràfic de norma
DGLC	f. Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i>
DIEC1	f. Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i> En els espais vectorials dotats d'un producte escalar, longitud d'un vector. PER EXT. En un espai vectorial qualsevol, funció que assigna a cada vector un escalar i que té les mateixes propietats que la longitud. En gram. normativa, precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua.
GDLC	[1371; del ll. norma 'escaire; regla, norma, llei'] f 1 Regla per a l'execució d'alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir, les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i> 2 norma jurídica DR Regla de conducta emanada de qui està legitimat per a dictar-la, l'observança de la qual ve garantida pel poder coercitiu de l'estat. 2 ÀLG En els espais vectorials de dimensió 1, 2 o 3 (recta, pla, espai ordinari), longitud d'un vector. 3 LING 1 Conjunt d'usos lingüístics que és sentit com a comú i habitual per tots els parlants d'una comunitat lingüística. 2 Conjunt d'usos lingüístics que la gramàtica prescriptiva d'una llengua considera correctes. 4 ORG IND Regla que fixa les dimensions, el disseny, la composició i d'altres característiques d'un objecte o d'un producte industrial, o en fixa el procés d'elaboració. 5 PETROL Composició mineralògica que tindria teòricament una roca magmàtica si tots els equilibris químics s'haguessin realitzat al llarg d'una cristallització molt lenta.
DIEC2	1 f. [LC] [AD] Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i> 2 f. [FL] Precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua segons la gramàtica normativa. 3 1 f. [MT] Longitud d'un vector d'un espai vectorial dotat de producte escalar. 3 2 f. [MT] Funció que assigna un escalar a cada vector d'un espai vectorial qualsevol i que té les mateixes propietats que la longitud.

TAULA 1. Article lexicogràfic del lema *norma* en els diccionaris de llengua catalana

en el diccionari d'ús, observem diferències significatives. La primera és que el GDLC considera que la norma lingüística es pot concebre des del vessant prescriptiu i descriptiu. El DIEC1 i el DIEC2, en canvi, només en preveuen l'accepció prescriptiva. La segona diferència notòria entre el GDLC i les dues edicions del DIEC és que en la segona subaccepció de la tercera accepció del GDLC es presenta una norma prescriptiva projectada en diferents aspectes de la gramàtica.

Analitzem, tot seguit, els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana que citen el terme *norma* en la seva accepció lingüística. Els lemes del diccionari relacionats amb la *norma lingüística* es poden classificar segons siguin un derivat del terme, un sinònim o antònim, o un mot que designi un aspecte de la gramàtica en relació amb la *norma*.

Vegem, a continuació, la taula 2, que resumeix les dades recollides:

Bloc d'anàlisi	Terme	GDLC	DIEC2	DIEC1	DGLC
Derivats	anormal	D ⁴	D	D	D
	normal	D	D	D	D
	normalitzable ⁵	D	D	D	D
	normalització		D	D	D
	normalitzador -a	D	D		
	normalitzar	D	D	D	D
	normatiu -iva	D	D	D	D
	normativitat	D	D		
	normativització	D	D		
	normativitzar	D	D		
Sinònims i antònims	codi	D			
	llicència	D	D		
Aspectes de la gramàtica	dièresi		D		
	gramàtic		D		
	llatinisme	D			
	ortografia	D	D		
Total		13	14	6	6

TAULA 2. El terme *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana

Els dos diccionaris que presenten més ocurrences del terme *norma* en les definicions, el DIEC2 i el GDLC, són molt similars en els tres blocs d'anàlisi. Aquest fet pot indicar que, en llengua catalana, el diccionari d'ús està sotmès a les tendències que marca el diccionari normatiu. Aquest fet també l'hem corroborat en l'acreditació de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) que presenta el GDLC. Es tracta d'un aval per part de l'IEC en què s'explica que el GDLC té com a objectiu satisfer unes necessitats lèxiques més àmplies que el diccionari normatiu. En aquest diccionari també s'aproven els criteris lexicogràfics que s'han seguit en l'elaboració de la nomenclatura i la disposició de la informació. Aquest document per part de l'IEC deixa clara la relació entre els dos diccionaris (Argenté, 1998, p. x):

Inclou allò que la Secció Filològica ha sancionat —tant si ho presenta de la mateixa manera com si no—, exclou allò que aquesta ha rebutjat explícitament, i, pel que fa a la incorporació de nous termes, segueix els criteris de formació de mots i ortogràfics d'acord amb la normativa vigent.

Les diferències entre el DGLC i el DIEC1, els dos diccionaris que inclouen menys ocurrences de *norma* en els seus articles, són mínimes. Aquestes obres fan referència a la norma lingüística en els articles dels matei-

xos lemes, tots derivats del terme. A més, en gairebé tots els casos, les definicions són les mateixes.

Entre el DIEC1 i el DIEC2, en canvi, observem diferències importants. La presa de consciència sobre la norma lingüística i la voluntat de reflectir-la al diccionari es fa evident a través de la inclusió de noves ocurrences en vuit articles diferents. Entre aquestes vuit ocurrences hem detectat molta varietat en els blocs d'anàlisi: la inclusió d'un antònim de *norma* (*llicència*), de referències a aspectes de la gramàtica en la definició dels termes (*dièresi*, *gramàtic* i *ortografia*) i de derivats de *norma* (*normalitzador -a*, *normativitat*, *normativització*, *normativitzar*).

Les definicions dels articles del DIEC1 i del DIEC2 les podem classificar segons que siguin idèntiques, molt semblants o poc semblants. Les definicions que són idèntiques corresponen a *anormal*, *normalitzable*, *normalitzar*. Hem detectat un cas, *normal*, en què la definició és lleugerament diferent entre un diccionari i l'altre, tot i que en els dos casos es manté el mateix significat del terme i la mateixa concepció de la *norma*. Finalment, hem detectat dos casos, *normalització* i *normatiu -iva*, en què observem una ampliació considerable en la definició del DIEC2. En els dos casos, el DIEC2 es refereix a la norma lingüística en aquestes noves accepcions. Les definicions de *normalització* són:

Acció i efecte de normalitzar. (DIEC1)

1. Acció de normalitzar, l'efecte. 1. 2. (normalització lingüística) Procés sociocultural pel qual una comunitat lingüística articula un pla d'actuacions encaminades a evitar que la seva llengua, en contacte amb una altra, es vegi sotmesa a una restricció funcional i a una reducció formal progressives i, eventualment, a la seva substitució per aquesta segona. (DIEC2)

Les definicions de *normatiu -iva* són:

Que estableix una norma o normes. (DIEC1)

1.1. Relatiu o pertanyent a una norma, a les normes o a la normativa. *Les disposicions normatives dels serveis municipals. Una construcció normativa.* 1.2. Que estableix una norma o normes. *Una gramàtica normativa.* 2.1. Conjunt de normes lingüístiques explícites provinents d'una autoritat reconeguda i aplicables a una llengua. (DIEC2)

Sembla, doncs, que no hi ha diferències destacades entre els dos diccionaris publicats amb anterioritat, el DGLC i el DIEC1. En canvi, sí que hem detectat diferències entre la primera edició del DIEC i la segona. En la segona edició, la norma lingüística és més explícita i s'hi inclouen no només mots derivats de *norma*, sinó també sinònims i antònims del terme, i mots que fan referència a aspectes de la gramàtica. Finalment, les dades indiquen que entre el DIEC2 i el GDLC no hi ha diferències destacades. Per tant, sembla que el DIEC2 ha incorporat informació sobre la *norma* que ja es recollia en el GDLC.

1.2 Diccionaris de llengua castellana

Vegem, en la taula 3, com es defineix el lema *norma* en cada un dels diccionaris de llengua castellana.

Diccionari	Article lexicogràfic de norma
DRAE16	(Del lat. <i>norma</i>) f. Escuadra de que usan los artífices para arreglar y ajustar los maderos, piedras y otras cosas. 2. fig. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las operaciones.
DRAE21	Del lat. <i>norma</i> , escuadra. 1. f. Escuadra que usan los artífices para arreglar y ajustar los maderos, piedras y otras cosas. 2. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las conductas, tareas, actividades, etc. 3. Der. Precepto jurídico.
DRAE22	(Del lat. <i>norma</i> , escuadra). 1. f. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las conductas, tareas, actividades, etc. 2. f. Escuadra que usan los artífices para arreglar y ajustar los maderos, piedras, etc. 3. f. Der. Precepto jurídico. 4. f. Ling. Conjunto de criterios lingüísticos que regulan el uso considerado correcto. 5. f. Ling. Variante lingüística que se considera preferible por ser más culta.
DEA	f1 Principio que determina cómo debe hacerse una cosa, o cómo debe ser o suceder. <i>Tb su formulación.</i> SLuis <i>Doctrina</i> 101: Esta restitución se sujeta a las siguientes normas: 1. Si el daño causado fue grave, la obligación de restituir también lo es. 2. Esta restitución obliga a quien robó. 2 Conjunto de (las) normas [1]. Gambra <i>Filosofía</i> 193: La ley como expresión de la norma moral.

TAULA 3. Article lexicogràfic del lema *norma* en els diccionaris de llengua castellana

Els quatre diccionaris presenten un article lexicogràfic per a *norma* i inclouen una definició general dins l'article. El DRAE22, a més, inclou dues accepcions específiques de norma lingüística. En la primera es fa referència al vessant prescriptiu de la norma i, en la segona, es considera que la norma és un conjunt d'usos preferibles pel fet de ser més cultes.

Si comparem els diccionaris normatius observem que en cada nova edició s'afegeix informació sobre la norma lingüística i, en el DRAE22, l'article lexicogràfic és el més extens i detallat de tots els diccionaris analitzats, ja que presenta dues accepcions referents a la norma lingüística.

La informació inclosa en l'article lexicogràfic del DEA s'allunya de la que apareix en el DRAE22, ja que el primer no recull cap accepció sobre la norma lingüística. El punt en comú del diccionari d'ús amb els diccionaris normatius és, doncs, la definició general de norma.

En definitiva, la comparació de les definicions de norma condueix a un balanç poc positiu, ja que només el DRAE22 preveu l'existència de la norma lingüística. És sorprenent que el diccionari d'ús no tingui en compte una accepció per a aquest tipus de norma.

Vegem, en la taula 4, els resultats obtinguts en l'anàlisi dels articles que inclouen el terme *norma*. De la mateixa manera que amb els diccionaris de llengua catalana, hem classificat els lemes en els blocs d'anàlisi següents: sinònims o antònims de *norma*, mots que designen un aspecte de la gramàtica en relació amb la *norma*, i derivats del terme.

Els resultats mostren que el terme, en la seva accepció lingüística, apareix principalment en els articles del DEA: se'n documenten trenta ocurrències. El DRAE22 en recull deu casos, el DRAE21 en té set i el DRAE16 tan sols en presenta dos. A més, podem afirmar que els quatre diccionaris només presenten un lema coincident en el qual el terme *norma* aparegui en la seva definició (*normativo -va*).

Així doncs, el diccionari que presenta més ocurrències del terme *norma* és el DEA. En concret, hem detectat tretze ocurrències de *norma* en les definicions dels articles lexicogràfics i en disset exemples.⁸ Cal remarcar que aquestes xifres són molt destacades, ja que el DEA triplica el nombre d'ocurrències de *norma* respecte del diccionari normatiu DRAE22. Una altra de les peculiaritats d'aquest diccionari respecte del normatiu és que no inclou definicions amb exemples planificats, sinó que juntament amb les definicions presenta exemples de casos reals documentats en diferents publicacions. Justament en aquests és on hem detectat la majoria d'ocurrències de *norma*.

El DRAE22 i el DRAE21 són els diccionaris que presenten més similituds en les tres categories analitzades. Això pot indicar que el diccionari d'ús no està sotmès a les tendències del diccionari normatiu, ja que el DEA és molt superior en el nombre d'ocurrències de *norma* en relació amb el DRAE22 i el DRAE21.

No hi ha gaires diferències entre el DRAE21 i el DRAE22; en tots els lemes coincidents observem la mateixa definició, excepte en *ortografía*, en què el DRAE22 ha ampliat d'una a dues les accepcions referents a la norma lingüística:

Forma correcta de escribir respetando las normas de la ortografía. (DRAE21)

1. f. Conjunto de normas que regulan la escritura de una lengua.

2. f. Forma correcta de escribir respetando las normas de la ortografía. (DRAE22)

El DRAE22, però, dona compte de la norma en quatre entrades més que el DRAE21, tot i que tan sols menciona de forma explícita l'accepció de la norma lingüística a *solecismo* (DRAE22):

Falta de sintaxis; error cometido contra las normas de algún idioma.

En darrer terme, les diferències entre el DRAE16 i la resta de diccionaris són nombroses, ja que aquesta obra només presenta dues ocurrències de *norma* en els articles de *normal* i *normativo -va*. El DRAE16 és un diccionari que restringeix gairebé per complet la noció de norma lingüística i esdevé per ell mateix una obra difícil de relacionar amb la resta de diccionaris.

1.3 Contrast entre els diccionaris de llengua catalana i els de llengua castellana

Tots els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana inclouen un article lexicogràfic per a *norma* amb una definició general del terme. En català, el GDLC, el DIEC2 i el DIEC1 també inclouen una accepció específica per a la norma lingüística, mentre que en castellà només la inclou el DRAE22.

En català, el diccionari d'ús GDLC, a diferència de tots els diccionaris normatius revisats, és més precís en la referència de la norma lingüística. En canvi, en castellà, el diccionari normatiu DRAE22 és més específic que el d'ús DEA. En concret, el DRAE22 inclou dues accepcions que indiquen, d'una banda, que la norma pot ser un conjunt de criteris lingüístics que regulen l'ús correcte de la llengua i, de l'altra, que pot ser una variant lingüística preferida pel fet de ser més culta.

L'evolució que han seguit els diccionaris normatius tant en català com en castellà és molt similar. Es manté una tendència clara: el concepte de *norma* s'amplia a cada nova edició. Tot i això, observem que els diccionaris catalans publicats amb més anterioritat ja mostren indicis de l'existència d'aquest tipus de norma, mentre que els de llengua castellana ho fan posteriorment. Primer apareix al DIEC1 i posteriorment al DRAE22. Aquest fet podria indicar que en llengua catalana es té més consciència d'aquest tipus de

El terme *norma* en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana
Alba Coll Pérez

Bloc d'anàlisi	Terme ⁶	DEA	DRAE22	DRAE21	DRAE16
Derivats	normal	D/E7			D
	normalizar	D/E	D	D	
	normar	D	D		
	normativo -va	D	D	D	D
	normativismo	D			
Sinònims i antònims	canon		D		
	correcto -ta	D			
	estándar		D	D	
	estandarizar			D	
	tipificar		D	D	
	ideal		D		
Aspectes de la gramàtica	cacografía		D	D	
	gramatical	D			
	gramático -ca	D/E			
	ortografía	D	D	D	
	ortología	D			
	prosodia	D			
	queísmo	D			
	sintaxis	D			
solecismo			D		
Exemples	acentuación	E			
	afectación	E			
	ambiguo -gua	E			
	andaluzado -da	E			
	castellanización	E			
	catalanohablante	E			
	cortesano -na	E			
	estilo	E			
	forma	E			
	fuerza	E			
	llano -na	E			
	morfología	E			
	sustancia	E			
	significado -da	E			
Total		30	10	7	2

TAULA 4. El terme *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua castellana

norma per la situació de llengua minoritària i minoritzada que viu el català.

Quant al nombre d'articles lexicogràfics que contenen el terme *norma*, en el sentit de norma lingüística, les dades obtingudes són les següents:

Tipus de diccionari	Llengua	Diccionaris	Nombre d'articles
Diccionari normatiu	Català	DIEC2	14
		DIEC1	6
		DGLC	6
	Castellà	DRAE22	10
		DRAE21	7
		DRAE16	2
Diccionari d'ús	Català	GDLC	13
	Castellà	DEA	30

TAULA 5. Ocurrences del terme *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana

La taula 5 mostra que els diccionaris d'ús d'ambdues llengües contenen tantes o més ocurrences de *norma* que els diccionaris normatius en les diferents edicions. Volem remarcar també que, en els diccionaris normatius, la majoria d'ocurrences de *norma* es troben en l'última edició.

Una altra diferència és que en els diccionaris de llengua catalana hi ha cinc articles coincidents que contenen el terme *norma* en la definició (*anormal*, *normal*, *normalitzable*, *normalitzar* i *normatiu -iva*), i en els diccionaris de llengua castellana només en trobem un (*normativo -va*).

Pel que fa als diccionaris normatius, els de llengua catalana citen el mateix nombre de vegades el terme *norma* en les dues primeres edicions (DGLC i DIEC1) i hi ha un augment remarcable del nombre d'ocurrences que s'inclouen en l'última edició (DIEC2). En canvi, en castellà, es produeix un salt important entre la primera i la segona edició del diccionari (DRAE16 i DRAE21), però no entre la segona i la tercera (DRAE21 i DRAE22), en què es manté una línia més continuista.

Un aspecte comú entre els diccionaris normatius és que en les edicions més antigues observem poques ocurrences de *norma*, tant en català com en castellà. El DGLC conté sis ocurrences, tantes com el DIEC1. I el DRAE16 tan sols en presenta dues i és, per tant, el diccionari que inclou menys ocurrences de *norma*.

En els diccionaris d'ús d'ambdues llengües també observem diferències. En el cas del català, el GDLC segueix les directrius del diccionari normatiu i reflecteix els dictàmens de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquest fet l'hem corroborat, d'una banda, en les nostres taules, que mostren un nombre molt similar

d'ocurrences; de l'altra, com ja hem apuntat anteriorment, en el pròleg del GDLC, que conté un apartat en què l'Institut d'Estudis Catalans acredita l'obra (Argenté, 1998, p. x).

En canvi, el DEA es distancia de les directrius de la Real Academia Española i, com veiem, arriba a doblar el nombre de citacions explícites de la norma lingüística. Aquest fet també el trobem documentat explícitament en el pròleg del diccionari d'ús (DEA, p. XIII).

2 El terme *norma* en textos especialitzats

Aquest apartat complementa l'estudi proposat per Pruvost (2002) per establir la concepció de *norma* d'un diccionari a partir de dos objectius. El primer, observar el lèxic que es recull en textos especialitzats sobre la norma lingüística. En endavant, anomenarem *unigrames* aquests mots. El segon, identificar les estructures amb què es combina el terme *norma* en les definicions dels diccionaris per deduir la connotació que exerceixen sobre la *norma*. Considerem que les definicions dels diccionaris en què apareix el terme *norma* són text especialitzat sobre la norma lingüística.

2.1 Unigrames relacionats amb el terme *norma*

Hem emprat l'eina *Terminus 2.0*⁹ per extreure els unigrames més freqüents de dos textos especialitzats sobre la norma lingüística, un en cada llengua. En català, hem utilitzat l'article «A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació», de Cabré (1999). I, en castellà, hem seleccionat «La contravenció de la norma en el lenguaje», de Martínez de Sousa (2003).¹⁰

Terminus 2.0 ens ha proporcionat una llista d'unigrames dels dos textos. Alguns d'aquests unigrames corresponen a mots d'àmbit general i d'altres són termes que pertanyen a diferents àmbits especialitzats. Per a la nostra recerca ens interessen totes aquelles unitats que poden mantenir una relació semàntica amb la *norma*, tant si són d'àmbit general com d'especialitat.

Com a resultat de l'extracció de termes, hem obtingut vint-i-set mots relacionats amb la norma lingüística en català i quaranta-cinc en castellà. En concret, en català trobem catorze unigrames de l'àmbit de la lingüística, com, per exemple, *parlant*, *llengua* o *llenguatge* i tretze unigrames de llengua general que hi estan relacionats a partir del context, com *individu*, *proposta* o *regla*. En castellà, dels quaranta-cinc unigrames seleccionats, vint-i-quatre formen part de l'àmbit de la lingüística, com *barbarismo*, *extranjerismo* o *neologismo*, i vint-i-un són de llengua general, com *ideal*, *prestigio* i *sistema*.

Aquests resultats mostren que el text en castellà recull més lèxic de l'àmbit de la norma lingüística que el text en català. Tot i això, els percentatges de lèxic especialitzat i general de cada text són molt similars: cadascun representa prop del 50 % en ambdues llengües.

La cerca d'unigrames en textos especialitzats proporciona més lèxic relacionat amb la norma lingüística que l'anàlisi d'articles lexicogràfics. Tot i això, la llista d'unigrames proporcionada inicialment per Terminus 2.0 queda força reduïda després de la depuració, perquè es genera soroll i hi ha moltes concordances que no estan lexicalitzades o no són pertinents en la nostra recerca. Aquesta reducció afecta per igual els unigrames de català i de castellà.

2.2 Concordances de norma en els diccionaris

Per al compliment del segon objectiu, identificar les estructures amb què es combina el terme *norma* en les definicions del diccionari, també hem utilitzat el programa Terminus 2.0, ja que aquesta eina també permet l'extracció de concordances d'un terme. Les estructures i els mots que acompanyen el terme *norma* aporten

característiques permissives o restrictives sobre el terme i orienten el lector sobre com es concep la norma.

2.2.1 Concordances de norma en els diccionaris de llengua catalana

Per identificar l'orientació permissiva o restrictiva de les estructures que acompanyen la norma, les hem classificat segons si el terme *norma* és l'agent de l'acció, el tema o l'objecte. Considerem que el terme connota de forma restrictiva la norma si la presenta com una entitat fixa que s'ha de complir. En canvi, l'estructura té una connotació permissiva si les propietats que transmet manifesten llibertat d'acció i no és un precepte a seguir. Hem utilitzat el DIEC2 per interpretar el significat restrictiu o permissiu de les concordances de llengua catalana. A partir d'aquests paràmetres obtenim la taula següent:

Diccionari	Acció de norma	Connotació	Concordances
DGLC	Agent	Restrictiva	que estableix
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	reduir a, prendre
		Permissiva	contrari a
	Objecte	Restrictiva	d'acord amb, procedir segons
		Permissiva	—
DIEC1	Agent	Restrictiva	que estableix
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	reduir a, prendre
		Permissiva	—
	Objecte	Restrictiva	d'acord amb, procedir segons
		Permissiva	servir de
DIEC2	Agent	Restrictiva	establir, adoptar, aplicar, que estableix
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	sotmetre a, reduir a, que té definida, prendre
		Permissiva	relatiu o pertanyent a, contrari a
	Objecte	Restrictiva	d'acord amb, haver-se de seguir, s'usa d'acord amb, procés d'elaboració i fixació, procedir segons
		Permissiva	conjunt de, desviació admesa de, servir de, que serveix
GDLC	Agent	Restrictiva	que estableix, adoptar, aplicar
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	sotmetre a, conforme a, reduir a, que té definida, prendre
		Permissiva	—
	Objecte	Restrictiva	segons, procés d'elaboració i fixació, procedir
		Permissiva	que serveix, conjunt de

TAULA 6. Classificació de les concordances de norma en els diccionaris de llengua catalana

Totes les concordances detectades en contextos en què la *norma* actua com a agent manifesten una restricció. Les definicions del diccionari d'establir, adoptar o aplicar transmeten una imposició de norma.

Quan la *norma* és el tema de l'acció, la majoria de les concordances també la connoten de forma restrictiva: *reduir a*, *conforme a*, *prendre*, *sotmetre a* i *que té definida*. No podem afirmar, però, que quan la *norma* és el tema de l'acció totes les concordances transmetin restricció. Per exemple, les estructures *contrari a* i *relatiu o pertanyent a* són permissives, com es desprèn de les seves definicions en el DIEC2.

Quant a les concordances que indiquen que la *norma* és objecte, algunes mostren una qualitat de llibertat i d'altres la condicionen de manera més impositiva. Les estructures que transmeten qualitats restrictives són *procedir segons*, *d'acord amb*, *segons*, *haver-se de seguir* i *s'usa d'acord amb*. Les concordances amb caràcter permissiu són *servir de*, *desviació admesa de* o *conjunt de*.

Des del punt de vista dels diccionaris, el DGLC presenta gairebé sempre concordances amb connotacions restrictives, independentment que la *norma* sigui l'agent, el tema o l'objecte de l'acció, com *que estableix*, *reduir a* o *procedir segons*. Només *contrari a* presenta una connotació permissiva. En el DIEC1, per la seva banda, no observem gaires diferències respecte del DGLC i no podem afirmar que la concepció de la *norma* variï gaire. Més aviat només s'amplia el nombre de concordances, totes en la mateixa línia: imposar una *norma* implica restricció. Alguns exemples són *reduir a* o *d'acord amb*. Quant al DIEC2, aquest és el diccionari que presenta el nombre més gran de concordances, entre les quals predominen les de *to* restrictiu en què *norma* és l'objecte de l'acció, com *haver-se de seguir* o *s'usa d'acord amb*. Finalment, el DGLC és el que sembla tenir més punts en comú amb el DIEC2, tot i que la data de publicació sigui anterior, ja que tots dos presenten unes concordances amb connotacions restrictives molt similars, com *procés d'elaboració* i *fixació* o *que estableix*. De la mateixa manera que el DGLC i el DIEC1, aquest diccionari transmet una visió poc permissiva de la *norma* lingüística.

2.2.2 Concordances de norma en els diccionaris de llengua castellana

A partir dels mateixos criteris de classificació exposats en l'apartat anterior, presentem en la taula 7 els resultats obtinguts en l'extracció de concordances en llengua castellana. De la mateixa manera que en llengua catalana, hem classificat la connotació de les concordances de llengua castellana segons sigui restrictiva o permissiva. En aquest cas, hem utilitzat el DRAE22 per interpretar-ne el significat.

Les dades recollides mostren que les concordances de *norma* tenen una connotació restrictiva quan aquesta és el tema de l'acció, excepte *dotar de*. És el cas d'*ajustar*, *ajustarse a*, *ajustar a un tipo*, *dictar*, *que establece*, *que fija*, *se sujeta a* i *sujeta a*. Les estructures en què

la *norma* funciona com a agent de l'acció són quatre i transmeten una connotació de restricció, la presenten com un model, un patró de referència, fixa i inamovible: *sirve como modelo o tipo*, *sirve como patrón de referencia*, *modelo perfecto que sirve de* i *tipificar*. Les propietats que acompanyen i qualifiquen la *norma* són: *lingüístico -ca*, *nacional*, *idiomático -ca*, *fijo -ja*, *general*, *modelo*, *patrón* i *sistema*. Alguns d'aquests substantius i adjectius mostren una connotació restrictiva semblant a les concordances comentades anteriorment, com *fijo -ja* (abans hem detectat el verb *fijar*), *patrón* o *sistema*. En canvi, hi ha altres propietats que les clasifiquem com a permissives i les considerem neutres, com *lingüística*, *nacional* o *general*. En darrer terme, les concordances detectades en contextos en què *norma* és l'objecte de l'acció són menys habituals i majoritàriament permissives, com per exemple *conjunto de*, *contra* i *falta de*.

Des del punt de vista del diccionari, el DRAE16 és l'obra que inclou menys concordances de *norma*. La *norma* sempre és el tema de l'acció i transmet una connotació restrictiva, com en els casos de *se ajusta a*, *fijada* o *que sirve de*. En canvi, el DRAE21 presenta més concordances que el DRAE16. Hi predominen les concordances en contextos en què la *norma* és l'agent de l'acció i, en tots els casos, la connotació és restrictiva, com *sirve como modelo o tipo* o *sirve como patrón de referencia*. El segon grup de concordances més nombrós correspon als contextos en què la *norma* és el tema de l'acció, i també en tots els casos es transmet una visió restrictiva de la *norma*, com es pot veure a *ajustar* o *que sirve de*. Quant a les estructures que indiquen procediment, per primera vegada hem detectat la idea de *conjunt de normes*, que té una connotació permissiva. Aquesta característica no la trobem ni al DRAE16 ni tampoc a cap dels diccionaris analitzats en llengua catalana. Finalment, també hem detectat per primer cop una propietat de *norma* (*model*). A partir del DRAE21 s'entén la *norma* com un model o un patró de referència que té, inevitablement, una connotació restrictiva.

El DRAE22 no presenta grans novetats respecte de l'edició anterior. La diferència més destacable és que la *norma* és el tema de l'acció en la majoria dels contextos i té una connotació restrictiva, com en els casos de *dictar* o *que fija*. També hem trobat estructures amb una connotació de restricció quan la *norma* és l'agent de l'acció, com *modelo perfecto que sirve de*. En canvi, quan la *norma* és l'objecte de l'acció, la majoria de les concordances expressen una connotació permissiva, com *conjunto de*. Cal afegir també que en cap cas no s'expressen propietats de *norma* en els contextos analitzats.

Finalment, el DEA és el més singular de tots els diccionaris per diversos motius. En primer lloc, és el que presenta més concordances de *norma* lingüística. Tot i així, no hem registrat cap context en què la *norma* sigui l'agent de l'acció. En canvi, hem detec-

Diccionari	Acció de norma	Connotació	Concordances
DRAE16	Agent	Restrictiva	—
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	<i>se ajusta a, fijada, que sirve de</i>
		Permissiva	—
	Objecte	Restrictiva	—
		Permissiva	—
	Propietat	Restrictiva	—
		Permissiva	—
DRAE21	Agent	Restrictiva	<i>sirve como modelo o tipo, sirve como patrón de referencia, tipificar</i>
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	<i>ajustar, que sirve de, ajustar a un tipo</i>
		Permissiva	—
	Objecte	Restrictiva	<i>forma correcta de</i>
		Permissiva	<i>conjunto de, contra</i>
	Propietat	Restrictiva	<i>modelo</i>
		Permissiva	—
DRAE22	Agent	Restrictiva	<i>modelo perfecto que sirve de</i>
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	<i>ajustar, dictar, que fija, que sirve como tipo, modelo, patrón o referencia, sujetar a, ajustar a</i>
		Permissiva	—
	Objecte	Restrictiva	<i>forma correcta de</i>
		Permissiva	<i>conjunto de, falta de, contra</i>
	Propietat	Restrictiva	—
		Permissiva	—
DEA	Agent	Restrictiva	—
		Permissiva	—
	Tema	Restrictiva	<i>se sujeta a, se ajusta a, servir de, que establece</i>
		Permissiva	<i>dotar de</i>
	Objecte	Restrictiva	<i>conjunto de, se ocupa de, con arreglo a</i>
		Permissiva	—
	Propietat	Restrictiva	<i>fija, sistema</i>
		Permissiva	<i>lingüística, nacional, general, idiomàtica</i>

TAULA 7. Classificació de les concordances de norma dels diccionaris de llengua castellana

tat fins a set propietats que hi fan referència: *fija, general, sistema, lingüística, nacional, general* i *idiomàtica*. La majoria d'aquestes propietats són no restrictives, com *nacional* o *general*. Les úniques propietats que hem detectat que transmeten una connotació de no-llibertat són *fija* i *sistema*. També són nombroses

les concordances en contextos en què el terme és el tema de l'acció, totes elles amb una connotació restrictiva, excepte *dotar de*. Finalment, en els casos en què la *norma* és l'objecte de l'acció només detectem concordances que transmeten una visió restrictiva, com *conjunto de* o *se ocupa de*.

3 Síntesi

En aquest article hem realitzat un doble estudi. D'una banda, hem analitzat com els diccionaris normatius i d'ús descriuen el terme *norma* en la seva accepció lingüística i en quins articles lexicogràfics del diccionari apareix el terme. D'altra banda, hem observat el lèxic que es recull en textos especialitzats sobre la norma lingüística, hem identificat les estructures que acompanyen el terme *norma* i, a partir d'aquestes estructures, hem deduït la connotació que exerceixen sobre la norma lingüística que transmet el diccionari.

Els resultats de l'anàlisi de la definició de *norma* en els diccionaris han mostrat que totes les obres inclouen una definició general per al terme, però només el GDLC, el DIEC1 i el DIEC2 en català, i el DRAE22 en castellà inclouen una accepció específica per a la norma lingüística.

Hem pogut analitzar els diccionaris segons criteris diferents: el nombre d'ocurrències de *norma*, el tipus de mots que inclouen *norma* en l'article lexicogràfic, la connotació restrictiva o permissiva de les concordances del terme en els articles lexicogràfics, etcètera.

Els diccionaris d'ús són els que presenten un nombre més elevat d'ocurrències de *norma*: el DEA en llengua castellana i el GDLC en llengua catalana. En concret, el DEA conté més del doble d'articles que el GDLC. Tot i això, és sorprenent que el DEA no faci referència explícita a la norma dins la seva definició, com és el cas del GDLC.

Els diccionaris normatius són els que contenen menys ocurrències del terme *norma*. I entre els revi-

sats, els publicats més recentment són els que inclouen més ocurrències del terme. També destaquem que el conjunt de les edicions del diccionari normatiu català (DGLC, DIEC1 i DIEC2) conté més ocurrències de *norma* que les tres edicions del normatiu castellà (DRAE16, DRAE21 i DRAE22).

En els diccionaris de català predominen els lemes derivats de *norma*, seguits dels que representen aspectes de la gramàtica. En canvi, el grup més nombrós en castellà correspon a lemes que es refereixen a aspectes de la gramàtica i, en segon lloc, trobem sinònims de *norma*. Finalment, els menys nombrosos són els derivats del terme.

Hem classificat els diccionaris segons si transmeten una visió permissiva o restrictiva de la norma a partir de les concordances que acompanyen el terme en les definicions dels articles lexicogràfics. Els diccionaris que presenten la norma com una directriu a seguir són el DGLC i el DIEC1, en català, i el DRAE16 i el DRAE21, en castellà. Els diccionaris que transmeten una visió de la norma més laxa són el DIEC2 i el GDLC, en català, i el DRAE22 i, especialment el DEA, en castellà.

Finalment, volem remarcar que el criteri de permissiuat-restricció té una relació directa amb el criteri de la presència. A partir dels resultats obtinguts veiem que com més present és el terme *norma* en els articles lexicogràfics, la concepció de la norma que transmet el diccionari és més permissiva. I si és menys present en els articles lexicogràfics del diccionari, la noció de la norma es presenta més restrictiva i rígida. ✿

Bibliografia

- ARGENTÉ, Joan A. (1998). «Acreditació de l'Institut d'Estudis Catalans». A: *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. IX-X.
- BÉDARD, Édith; MAURIS, Jacques (ed.) (1983). *La norme linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française.
- CABRÉ, Maria Teresa (1999). «A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació». A: VILA, Montserrat; FARGAS, Assumpta (coord.) (1999). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Graó, p. 23-34.
- COLL, Alba (2013). *La norma lingüística en els diccionaris: contrast del discurs lexicogràfic de llengua catalana i de llengua castellana* [en línia]. Barcelona: Tesis Doctorals en Xarxa (TDX). [Consulta: 17 febrer 2015].
- COSERIU, Eugen (1952). *Sistema, norma y habla: con un resumen en alemán*. Montevideo: Universidad de la República. Facultad de Humanidades y Ciencias. Instituto de Filología. Departamento de Lingüística.
- [DEA] = SECO, Manuel (1999). *Diccionario del español actual* [recurs electrònic]. Madrid: Aguilar Lexicografía. (CD-ROM).
- [DGLC] = FABRA, Pompeu (1954). *Diccionari general de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Llibreria Catalònia.
- [DIEC1] = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1997). *Diccionari de la llengua catalana* [recurs electrònic]. Barcelona: Edicions 62: Enciclopèdia Catalana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Palma: Moll; València: Tres i Quatre. (CD-ROM).

- [DIEC2] = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62. <<http://dlc.iec.cat>>. [Consulta: 25 juliol 2014].
- [DRAE16] = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (1939). *Diccionario de la lengua española*. 16a ed. Madrid: Espasa Calpe.
- [DRAE21] = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (1995). *Diccionario de la lengua española* [recurs electrònic]. 21a ed. Madrid: Espasa Calpe. (CD-ROM).
- [DRAE22] = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA DE LA LENGUA (2001). *Diccionario de la lengua española* [en línia]. 22a ed. Madrid: Espasa Calpe, 2001. <<http://lema.rae.es/drae>>. [Consulta: 25 juliol 2014].
- [GDLC] = ENCICLOPÈDIA CATALANA (1998). *Gran diccionari de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <<http://www.diccionari.cat>>. [Consulta: 25 juliol 2014].
- Grup IULATERM. *Terminus 2.0* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <<http://terminus.upf.edu/cgi-bin/terminus2.0/terminus.pl>>. [Consulta: 25 juliol 2014].
- JESPERSEN, Otto (1925). *Menneskehed, Nasion og Invid i Sroget*. Oslo, H. Aschenhoug; Cambridge, Mass., Harvard University Press. [Traducció en català: JESPERSEN, Otto (1962). *La llengua en la humanitat, la nació i l'individu*. Barcelona: Edicions 62.]
- LARA, Luis Fernando (1976). *El concepto de norma en lingüística*. México DF: El Colegio de México.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José (2003). *La contravención de la norma en el lenguaje* [en línia]. <<http://www.martinezdesousa.net/contravencion.pdf>>. [Consulta: 25 juliol 2014].
- PRUVOST, Jean (2002). «À la recherche de la norme: sa représentation lexicographique et dictionnaire chez Larousse et Robert et la triple investigation». A: BOUCHARD, Pierre; CORMIER, Monique C. (dir.) (2002). *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 6ge de l'Acfas*. Quebec: Office de la langue française, p. 139-170.
- REY, Alain. (1983). «Norme et dictionnaires (domaine du français)». A: BÉDARD, Édith; MAURIS, Jacques (ed.) (1983). *La norme linguistique*. Quebec: Gouvernement du Québec, p. 541-570.

Notes

1. Aquest article és resultat de la tesi doctoral *La norma lingüística en els diccionaris: contrast del discurs lexicogràfic de llengua catalana i de llengua castellana* (Coll, 2013), que ha rebut el Premi Institut d'Estudis Catalans de Lexicografia i Onomàstica Joan Coromines (2014).
2. Considerem que un diccionari d'ús és aquell que no s'ha elaborat en el si d'una acadèmia de llengua i que té certes característiques que el diferencien del diccionari normatiu: no valora la correcció o incorrecció dels usos i recull un volum de lèxic major que el diccionari normatiu, incloent-hi més lèxic especialitzat i enciclopèdic (Rey, 1983; Martínez de Sousa, 2003).
3. Les diferents edicions dels diccionaris normatius i els diccionaris d'ús són coetànies d'una llengua amb l'altra.
4. La lletra D indica que el terme *norma* es troba en la definició de l'article.
5. En l'article lexicogràfic de *normalitzable* no es fa referència explícita a la norma lingüística, però sí que podem aplicar la seva definició a aquest tipus de *norma*, motiu pel qual l'hem inclòs a la llista.
6. Hem inclòs alguns articles que no contenen el terme *norma* en les seves definicions però que sí que s'hi refereixen, com *canon*, *ideal* i *normar*, que fan referència a tot tipus de normes, incloent-hi la norma lingüística, tot i que el diccionari no ho especifica explícitament. Generalment, els lemes d'aquests articles comparteixen l'arrel amb altres lemes, els articles dels quals sí que inclouen explícitament la *norma*.
7. La lletra E indica que el terme *norma* es troba en l'exemple de la definició.
8. No hem tingut en compte aquelles ocurrences detectades en els exemples de les definicions, ja que en molts casos no observem cap patró que ens permeti fer una classificació.
9. *Terminus 2.0* és una estació de treball per a la terminologia desenvolupada pel grup IULATERM, que integra la gestió de corpus i de terminologia, i permet crear i gestionar grups de treball i modelar les categories de dades. Per a més informació vegeu <http://terminus.upf.edu/cgi-bin/terminus2.0/terminus.pl>.
10. El corpus d'anàlisi és petit (cada text té aproximadament 7.500 paraules) i, per tant, els resultats obtinguts en aquest apartat de l'estudi s'han d'interpretar amb prudència.